

СТРУЧНОТО УСОВРШУВАЊЕ НА НАСТАВНИКОТ ПО ИСТОРИЈА

Верица Јосимовска¹

¹Факултет за образовни науки, Универзитет „Гоце Делчев“ Штип

Апстракт

Професионалниот развој на наставниците е континуиран процес на стекнување на знаења, вештини и компетенции и придонесува за подобрување на квалитетот на работата, зајакнување на мотивацијата и развивање на системот за оценување и самоевалуација. Тој е отворен, динамичен и постојан процес кој вклучува трансфер на нови знаења од различни професионални области и научни дисциплини во светот на праксата, како и следење на европските трендови во подобрување на образованието.

Клучни зборови: историја, настава, образование, усовршување.

PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF HISTORY TEACHERS

Verica Josimovska¹

¹Faculty of Educational Sciences, University “Goce Delcev” Stip, Macedonia

Abstract

Professional development of teachers is a continuous process of acquiring knowledge, skills and competences and it contributes to improving the quality of work, strengthening of motivation and developing a system for assessment and self-evaluation. It is an open, dynamic and sustained process that involves the transfer of new knowledge from different professional areas and scientific disciplines into the world of practice, as well as following European trends in improving education.

Key words: history, teaching, education, improvement.

Наставникот ја започнува својата кариера со уверување дека наставничката професија е динамична и дека тој треба постојано да се усовршува за да биде во тек со новите сознанија во наставната област, со новите приоди во работата со ученици и заради промените во целите и очекувањата на општеството во врска со образованието. Тој смета дека наставата не е рутинска работа и дека дава многу можности за професионално учење и развој. Во тој контекст стручното усовршување на наставникот можеме да го сфатиме како „сума на сите формални и неформални искуства и учења во текот на кариерата, од стекнување на дипломата до пензионирањето“.

Професионалното усовршување опфаќа голем број различни полиња и се стреми кон развивање на многубројни вештини и знаења кај наставниците. Тоа може да биде како формално, така и неформално и информално. Под формално образование се смета образованието кое се одвива во училиштата и факултетите, и доведува до стекнување на диплома. Во случајот на наставници, формалното усовршување подразбира и продолжување на образованието преку специјалистички, мастер или докторски студии. Неформалното образование подразбира организиран систем на образование но кое не доведува до стекнување на дипломи. Во случајот на наставници, неформалното усовршување може да се одвива во форма на: предавања, конференции, симпозиуми, конгреси, панел дискусии,

семинари, курсеви, советување, нагледни часови, меѓусебни посети на наставниците на часови, индивидуална работа, потоа во рамките на дебатните клубови, преку професионални консултации, преку активности во секциите, професионални изложби и промоции, учество на разни штандови и работилници, состаноци, екскурзии, патувања. Паралелно со овие активности, исто така постои и неформално учење кое подразбира стекнување искуство, непланирано стекнување знаења и компетенции преку работа и социјални активности, во слободно време, како и едукација преку размена на искуства со други луѓе.

Бројни истражувања покажуваат дека искуствата во учењето и постигањата на учениците во голема мера зависат од знаењата, способностите, вештините и посветеноста на нивните наставници. Основна цел на воспитно-образовната работа на наставниците е учениците максимално да ги развијат своите потенцијали. За да се постигне таа цел неопходно е наставниците да поседуваат компетенции за квалитетна воспитно-образовна работа и да имаат можност професионално да се усовршуваат и да напредуваат во текот на кариерата.

Од наставниците не се бара да бидат само извршители на програмата, процедурите и прописите, но од нив се бараат и многу повеќе, да располагаат со стручно, педагошко и дидактичко-методиско знаење, перманентно да го следат напредокот во својата струка и внесуваат промени во наставните содржини, ја познаваат образовната технологија и успешно ја користат информатичката технологија и другите наставни средства, константно се усовршуваат и самообразуваат. Очигледно е дека европскиот модел на клучните компетенции на наставниците ги обединува трите најважни аспекти на повикот на наставникот: социјални, психолошки и методички. Неопходно е професионализацијата на наставничкиот избор да се набљудува низ призмата на овие аспекти, испреплетена и надополнета.

Иновативниот наставник, мора да биде флексибилен во смисла на разбирање на својата улога, како во справувањето со учениците така и во методичкиот дизајн на наставата. Современите форми на организација и реализација на наставата, бараат од наставникот склоност кон иновации и подготвеност да се реализираат. Со цел наставникот да биде подготвен да воведо иновации, потребна е и неговата општа и педагошка култура. Од наставникот иноватор меѓу другото се очекува и:

- постојано да ја следи педагошката и стручна периодика, професионалните книги и списанија;
- во рамките на својата професија и активности постојано се интересира за нови книги, учебници и наставни помагала;
- постојано стручно и педагошки да се усовршува преку учество на семинари, конгреси, симпозиуми и сл.

Проблем кој се наметнува особено пред Советот на Европа, без разлика на бројните форми во образованието на наставниците по историја или во реформите што се спроведуваат во образовните системи, е проблемот на перманентно образование на секој наставник по завршените студии, т.е. во текот на работата.

Општествено-економските и политички промени од крајот на дваесетиот и почетокот на дваесет и првиот век посебно за земјите од Источна Европа, кои се карактеризираат и со застрашувачка социјална состојба на населението, национализам, политички екстремизам, нетолеранција претставуваат и почеток на суштински анализи и поттикнуваат потреби за реформи и во образовните програми кои ќе се засновуваат на почитување на човековите права и слободи, толеранција, еднакви можности, почитување на разликите. Во рамките на таквите напори и настојувања за промени, посебно е истакната улогата на наставниците по историја во пренесувањето на историските пораки. Притоа се бараат можности и начини за нивно изградување да можат да ги прифатат и пренесат предизвиците на времето, да успеат да ги

пренесат пораките низ еден современ поглед, свртен кон иднината. Токму поради овие промени, на стручното усовршување и оспособување на наставниците по историја му се придава и големо значење.

Интерното усовршување како форма на усовршување зависи исклучиво од индивидуата преку организирање на активности насочени кон усовршување на формите, методите, средствата и сè она што значи зголемување на квалитетот на работата, во која до израз ќе дојдат педагошко-психолошките, дидактичките и организациско-методските проблеми. Моделот на истражување е најзначајната активност на наставникот по историја, преку која се врши стручна надградба. Преку непосредна активност наставникот се идентификува со истражувачкиот проблем, се ангажира во собирање на податоци, архивски материјали, ги обработува и систематизира резултатите, што би водело кон постојано барање на вистината, изградено критичко мислење, разбирање и почитување на и на поинакви гледања на историските настани и процеси. Вклучувањето на наставниците во научни истражувања, научното раководење и организацијата на наставно-образовната дејност, прифаќањето на иновации, техники и приоди во наставата исто така претставуваат основа за успех на секој наставник.

Повеќе од неопходно е и вклучувањето на наставниците во изработката на учебници исто така бара и и нивно оспособување за критичка проценка на учебниците. Ваквото оспособување треба да почне уште при нивното базично образование, во текот на студиите низ методолошко-педагошките предмети, но и во нивното подоцнежнo дообразување. Сепак кај нас пишувањето на учебниците по историја е препуштено на научните работници и универзитетски професори и многу е мала соработката со наставниците во основните и средни училишта.

Поврзувањето и размената на искуства на различни училишта и наставници од различни средини, националности, религии; организирањето и учество во проекти за мултиперспективност и интеркултурно образование, води правец на зголемена потреба и од организирање на семинари, обуки и др. форми, за оспособување на наставниците да можат да вршат балансирање на локалните, националните, европските и светските перспективи. Во таа насока голема придобивка за наставниците по историја претставуваат активностите на Европската асоцијација на историчари - едукатори ЕУРОКЛИО (EUROCLIO). Организацијата е основана во 1992 год. на барање на Советот на Европа. Организацијата досега има работено на многу проекти, одражани конференции, обуки, семинари во многу европски земји. Посебен акцент во нејзината работа е ставен на земјите во политичка трансформација, но и во земјите со меѓуетнички и меѓурелигиски тензии. Нејзината работа им овозможува на многу историчари и наставници по историја да ги споделат искуствата да спроведат иновативно учење за минатото, да дискутираат и за чувствителни и контроверзни прашања, а со тоа и создавање на нови и инклузивни историски наративи. ЕУРОКЛИО исто така нуди серија на можности за своите асоцијации- членки со цел да влијаат врз процесите на образовни реформи, да соработуваат со поголеми прекугранични мрежи, да учествуваат во обука за професионален развој и да ја управуваат организацијата преку демократско учество. ЕУРОКЛИО ја презеде иницијатива и го основа интернет порталот Хисторијана (Historiana) како заеднички европски дигитален училишен учебник за сите заинтересирани за историја, учениците и наставниците. Како партнери на ЕУРОКЛИО, од нашата држава е АНИМ (Асоцијацијата на наставници по историја во Македонија).

Во последните години Советот на Европа прави поголеми напори за внесување на новини, најпрвин во базичното образование (обучување) на наставниците, а потоа и кон дообразување, како службено образование на веќе искусни наставници. Односно наметната потреба од подобри квалификации со тежнението за професионализација на наставниците. Реформите во образовните системи исто таа ја наметнуваат и потребата од перманентното образование на

секој наставник и по завршените студии. Најголем дел од ваквото образование се одвива во слободното време, но евидентен е зголемиот стремеж ваква можност за дополнителна обука да добијат и во делот на нивното работно време.

Сепак новите технологии играат голема улога во креирањето на поефикасно, покохерентно и поефикасно обучување на наставниците во иднина. Создавање на развоен модел во кој новите наставници ќе учат да предаваат, а искусните ќе учат да бидат подобри.

Литература

- Стаматовиќ, Ј. (2006). Програми и облици стручног усавршавања наставника, Институт за педагогију и андрагогију Филозофског факултета, Београд.
- Ачковска, В., Трајковски, Љ. (1997). Базичното и стручното образование на наставниците по историја. *Историја*, Скопје, XXXIII /1-2.
- Миноски, Ј. (1993). Иновирање на наставата по историја во земјите во транзиција, *Историја*, Скопје, год. XXIX/1-2.
- Алибабиќ, Ш., Овесни, К. (2005). Управљање професионалним развојем наставника, *Иновације у настави* – број 2, Учитељски факултет, Београд.
- Основни професионални компетенции и стандарди за наставници. (2016). Македонски центар за граѓанско образование (МЦГО), Скопје.